

Titel: Fjerde Afsnit.

Citation: "Fjerde Afsnit.", i *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*. Onlineudgave fra Lovforarbejder: <https://tekster.kb.dk/text/jura-texts-r03-shoot-chptrd1e43822.pdf> (tilgået 18. april 2024)

Anvendt udgave: *Proceskommissionen af 1868. Offentliggjort 1877*

Ophavsret: Love, administrative forskrifter, retsafgørelser og lignende offentlige aktstykker er ikke genstand for ophavsret. Du kan frit kopiere, distribuere eller fremføre materialet uden at bede om tilladelse.
Hvis materialet indeholder selvstændige bidrag, skal du være opmærksom på, at disse bidrag kan være beskyttet af ophavsret. Selvstændige bidrag må gengives i forbindelse med aktstykket. Hvis det selvstændige bidrag bruges adskilt fra aktstykket, gælder de øvrige ophavsretlige regler.

Fjerde Afsnit.

Om Behandlingen af og Retsmidlerne i de Sager, der i første Instants påkjendes af Underretten.

Det er allerede ovenfor ved 1 ste Afsnits 1 ste Kapitel bemærket, at der for mindre Sagers Vedkommende bør gives en simplere og billigere Procesmåde, og navnlig at Sagen bør kunne afgjøres af Stedets Underdommer. Fra et rent abstrakt Synspunkt kan der vel gjøres mange Indvendinger imod et sådant System, idet man kan bemærke, at det overhovedet er stedende at eftergive Noget i det, som må ansees for nødvendigt og betryggende med Hensyn til Sagens rigtige Oplysning og Pådømmelse, fordi dens Gjenstand er ringe, såmeget mere som Partens Stilling og Formuesvilkår kan medføre, at en ringe Sum for ham har ligeså stor eller endog større Betydning end en betydelig Sum for den mere Velhavende, Ligeledes kan det med Føje siges, at det slet ikke er givet, at Sagen er simpel og let, fordi dens Gjenstand er ringe, men den kan desuagtet gjerne være ligeså indviklet i Henseende til Faktum og frembyde ligeså tvivlsomme Retsførgsmål, som en stor Sag. Imidlertid må det — trods alle abstrakte Betænkeligheder — erkjendes, at afgjørende Grunde tale for at lade Sagens Ringhed få en vis Indflydelse på Procesformen, og der gives derfor neppe noget Land, hvor man ikke har organiseret en særegen simplere Procesform for Småsager. For det Første må det for Statens eget Vedkommende fremhæves, at denne ikke formår at nå til den yderste Grad af Fuldkommenhed i dens Bestræbelser for de enkelte Statsformål. Relativiteten må gjøre sig gjældende overalt, hvor der virkes med begrænsede Midler. Staten kan ikke overkomme at tilvejebringe det Bedste i Alt. Denne Endelighedens Lov må også Retsplejen finde sig i at være underkastet. Der kan ikke på ethvert Sted i Landet tilvejebringes det hele store Apparat, som Landsretsbehandlingen forudsætter. Men dernæst må Hensynet til Parterne gjøre sig gjældende. I civile Rets-

sager kan det ikke være Andet, end at Parterne — afset fra egentlige Trangstilfælde — selv må bekoste Procesførelsen, idetmindste forsåvidt Sagførerhjælp, Vidneudgifter og desl. angår. Heraf følger da atter, at Omkostningerne let ville komme til at overstige Sagens Værdi, når den almindelige på større og vigtigere Sager beregnede Procesmåde ubetinget og altid skulde benyttes. Den praktiske Følge heraf vilde da blive, at den mindre velhavende Del af Befolkningen blev udelukket fra Retshjælpen, idet det ikke kunde betale sig at forfølge selv den klareste og retfærdigste Sag, som man havde al Udsigt til at vinde. Parterne selv stå sig derfor bedst ved, at der organiseres en særligt på Småsager beregnet Procedure, selv om man derved må opgive Noget af den fuldstændigere og grundigere Behandling, som skjænkes de betydeligere Sager. De væsentligste Lettelser for Parterne, som kunne og skulle opnåes ved en sådan særegen simplere Procesform, ere navnlig, dels at de sættes istand til, idetmindste sædvanligvis, at undvære Sagførerhjælp, dels at Retshjælpen ydes dem i Nærheden af deres Hjem, uden at de eller i Reglen deres Vidner behøve at gjøre lange Rejser, dels endelig at Sagen netop på Grund af Parternes Nærhed og Procesformernes Simpelhed som oftest kan tilendebringes hurtigere end ved Landsretten. Herved tabes vel i stene Henseender Garantier, som Landsretsbehandlingen frembyder. At Proceduren i Reglen ikke ledes og føres af ovede Sagførere, bevirker, at den kan blive mindre grundig og instruktiv for Dommerne; at Pådømmelsen af Sagen betroes til en Enkeltdommer, formindsker Garantien for Dommens Rigtighed; at længere borte boende Vidner ikke Afhøres umiddelbart for Dommeren, fvækker Bevisets Pålidelighed. Men dette kan ikke være anderledes. Man er nødsaget til at foretrække en mindre fuldkommen Retshjælp for en mere fuldkommen, som ikke fornuftigvis kan benyttes.

De Særegenheder, som i Henhold til det Foranførte må indtræde ved Underretsbehandlingen, ere følgende:

1) Parternes Forpligtelse til forud for Retsmøderne at tilvejebringe det fuldstændige

normale skriftlige Grundlag for Proceduren falder bort (§ 342). Det kan nemlig med temmelig Sikkerhed siges, at Parterne ikke let ville kunne rigtig og behørig skriftlig forberede Sagen på den for Landsretsbehandlingen gjaldende Måde, uden at de hertil måtte antage en Sagfører eller dog benytte og altså i Reglen betale anden sagkyndig Hjælp. Dernæst kan der vel også gåes ud fra, at Underrettsagerne om ikke altid, så dog oftest, ville være så simple, at stig skriftlig Forberedelse ikke behøves.

2) Det eneste Skrift, som fordres meddelt forud for det til den mundtlige Forhandling bestemte Retsmøde, er Sagsøgerens Klageskrift. Indstævnte erklærer sig mundtlig i Retsmødet over det. For i meget små Sager yderligere at lette Sagsøgeren Forpligtelsen til at afgive og tilstille skriftlig Klage, har § 343 pålagt Dommere at være ham behjælpelig med at sætte Klagen i Pennen (omtrent som efter den gjældende Ret i

Politisager), når Sagens Værdi er under 40 Kr. Dokumenter, som skulle benyttes, påberåbes i Klagen, men det pålægges ikke Sagsøgeren som Pligt at meddele Modparten Gjenpart, idet det forudsættes, at denne i Retsmødet sædvanligvis vil få tilstrækkelig Tid og Lejlighed til at efterse dem, jfr. § 349. En anden Sag er, at Sagsøgeren, for at undgå en mulig Udsættelsesgrund, kan finde sig foranlediget til at gjøre det, navnlig ved Dokumenter af større Omfang eller mere indviklet Indhold, jfr. § 349, sidste Stykke. Klageskriftet skal fremdeles indeholde en udtrykkelig Opfordring til Sagsøgte om i det første Retsmøde at fremkomme med de Dokumenter, han vil benytte til sit Forsvar. Varselsfristerne ere, som en Følge af, at det ikke påhviler Sagsøgte at afgive noget Tilsværskrift, satte kortere end med Hensyn til Landsretterne, og det er derhos anset for rigtigt at give Dommeren en fakultativ Myndighed til efter Omstændighederne at afkorte dem yderligere.

3) Efterat Klageskriftet er forkyndt og Gjenpart meddelt Indstævnte, kommer Sagen til mundtlig Forhandling på den hertil bestemte Tid, jfr. §§ 344 og 346. Først i

selve Retsmødet har Indstævnte at erklære sig over Klagen, og hans Påstand protokolleres da tilligemed Sagsøgerens, medmindre vedkommende Påstande i særskilt skriftlig Fremstilling fremlægges til Protokollen, en Fremgangsmåde, Dommeren kan anordne, hvor det efter Omstændighederne må ansees fornødent, f. Ex. hvor Påstandene omfatte mange Poster. Ligesom der kan tilståes Udsættelse hertil, sledes kan det efter Udkastets Ordning også blive nødvendigt at udsætte Sagen, fordi Sagsøgeren ikke strax på Stedet kan og bør erklære sig i Anledning af Indstævntes Forsvar. Herved kunne ganske vist unyttige Møder foranlediges, men dette kan ikke undgås, når man mener at burde fritage Indstævnte for at give skriftligt Tilsvær en passende Tid førend Retsmødet og Sagsøgeren altså ikke i Forvejen veed, hvori Sagsøgtes Forsvar består. I de fleste Tilfælde vil det formentlig, navnlig når Parterne tænkes at møde selv, være muligt for Sagsøgeren at svare strax på Stedet, Den Ordverling, som i Retsmødet finder Sted imellem Parterne, foregår under Dommerens Vejledning. Han skal altså ikke blot ved sine Spørgsmål søge at skaffe sig selv Klarhed med Hensyn til de afgivne Erklæringers Mening og Indhold, men han skal — omtrent som i den nugældende Politiretsprocedure — i det Hele betyde Parterne, hvilke Handlinger eller Beviser de skulle føretage eller fremskaffe — en Vejledning, hvortil Landsretten på ingen Måde er forpligtet.

Med Hensyn til Protokolleringens Omfang og Indhold må bemærkes, at den nødvendige Følge af, at Parterne ikke skulle tilvejebringe noget skriftlig Grundlag, må blive, at Protokolleringen må erstatte det Fornødne i så Henseende. Det bestemmes som en Følge heraf for det Første, at Påstanden må ordret protokolleres (jfr. § 348), og dernæst skulle, hvis Sagens Værdi overstiger 40 Kr. (§ 354), endvidere Parternes Erklæringer over Sagen efter deres væsentlige Indhold protokolleres. Endvidere bestemmes det, at Vidnernes Forklaringer m. v. efter deres væsentlige Indhold skulle protokolleres, fordi herved muligvis kan opnåes, at fornyet Vidneførsel for Lands-

retten i Tilfælde af Påanke kan spares (§ 359). Den herombandlede Protokollering må ikke forveksles med de i § 84 2det Stykke omhandlede langt mindre betydningsfulde Optegnelser, Fra disse er den forstjellig i det meget vigtige Punkt, at her det Tilførte af Parterne og andre Vedkommende skal tiltrædes; derved får heromhandlede Protokollering omtrent Karakter og Betydning som den, vi kjende i vor nugældende Ret. f. Ex. ved Forhørs Optagelse og desl.

4) Ifølge § 345, jfr. § 155, henlægges Forligsmæglingen i disse Sager — dog med Undtagelse af Tyendesager på Landet, for hvilke Udkastet opretholder den i Lov 10de Mai 1854 § 65 ff. anordnede Forligsmægling for den særlige Mægler i Tyendesager — til Dommeren, i Lighed med hvad der nu gjælder om Politisager. Forligsmæglingen taber neppe herved i Kraft eller Betydning, og den hele Fremgangsmåde vinder overmåde meget i Hurtighed og Simpelhed,

5) Angående Sagens videre Forhandling gives derefter en Række Regler i §§ 347—351.

For at fremme Sagen er det i § 347 bestemt, at Parterne ikke kunne fordre en afsondret Procedure af Formaliteten; thi i meget simple Sager, hvor Realitetsspørgsmålet er lille og let, vil det befordre Hurtigbeden, at hele Sagen procederes og påkjendes under Eet; navnlig vil man herved holde sig den Mulighed åben, at Sagen kan afgjøres i eet Retsmøde, hvilket naturligvis er i høj Grad at ønske. Hvad angår Modfordrings Fremførelse, bliver der ifølge § 348 sidste Stykke at forholde efter de aimindelige Regler (§ 101). Da Modfordringer herefter i processuel Henseende skulle behandles som en Del af Forsvaret, vil den for Underretssager gjældende Grundsætning, at Indstævnte ikke behøver at forberede sin Procedure ved Skrift, også finde Anvendelse på Modkravet, Dette behøver altså ikke forud at meddeles Sagsøgeren. At derimod denne i Reglen i Modkravs Fremsættelse vil have en god Grund til at forlange Udsættelse er en anden Sag.

Ifølge Udkastets almindelige Principer jfr. § 167) er den i Klageskriftet optagne Påstand ikke endeligt bindende for Parten,

men først ved Protokolleringen i Retsmødet afskjæres Adgangen til videre Forandringer uden Rettens Tilladelse. En Følge af denne Regel er Bestemmelsen i § 348 2det Stykke. Det er ikke Meningen, at der

ubetinget stal pålægges den Part, som ved at forandre sin Påstand, giver Anledning til, at Sagen udsættes, Omkostningers Udredelse. Hensynet til den ulovkyndige Part, der fører sin Sag selv, nødvendiggjør overhovedet en større Lempelighed og Overbærenhed, end der er Grund til at udvise i Landsretssager, hvor Sagførere må formodes i Reglen at komme til at optræde.

I § 349 handles om Dokumenters Produktion ved Underretterne. Udkastets Regler ere beregnede på at spare Parterne den Møje og eventualiter Bekostning, som er forbunden med at skulle skaffe Gjenparter. I Almindelighed vil det vistnok være tilstrækkeligt, at Modparten i selve Retsmødet efterser Dokumentet, da han jo i de allerfleste Tilfælde iforvejen nøje nok kjender dets Indhold, muligen endog selv er i Besiddelse af Gjenpart. Kun hvor Retten finder, at Dokumentets Gjennemsyn kræver længere Tid, kommer § 349 sidste Stykke til Anvendelse.

Selve den mundtlige Forhandling af Sagen foregår iøvrigt væsentlig efter de samme Grundsætninger som Forhandlingen ved Landsretten, jfr. § 350. Når ingen særskilt Bevisførelse skal finde Sted, bliver der altså i Reglen strax efter den første mundtlige Forhandling, der i Reglen foregår i eet Træk, at afsige Dom. Fremgår det derimod af de stedfundne Forhandlinger, at der savnes Bevis for Omstændigheder, som ville være af Betydning for Sagens Afgjørelse, bestemmer Retten ved Kjendelse, hvilke disse Omstændigheder ere, hvorefter Parterne enten i det samme eller i et nyt Retsmøde kunne foreslå deres Beviser, der føres under Slutningsforhandlingen. Grundsætningerne for Behandlingen ere de samme, som indeholdes i § 179 ff., kun at det her aldeles overlades til Retten at afgjøre, om de forskjellige Retshandlinger skulle samles på en eller fordeles på flere Retsdage, samt hvor lange Mellemmummene skulle være hvad der tildels hænger sammen med, at Parterne ikke i Underretsproceduren således som efter § 180

ere Pligtige at give hinanden forudgående Meddelelse om, hvilke Beviser de ville foreslåe.

I § 351 gives Regler om Vidnepligten ved Underretterne. Dels på Grund af Stridsgjenstandens mindre Betydning, dels fordi Parterne ikke kunne formodes at ville bære de betydelige Omkostninger ved at hente Vidner langvejs fra, er det Princip her søgt gennemført, at Vidner ved Underretten i Reglen ikke skulle være pligtige at rejse længere, end at de kunne komme frem og tilbage på een Dag, og da Vidnepligten således ikke bliver strengere end efter den nugældende Ret, har man ment at kunne forsvare, at der ikke bliver Spørgsmål om nogen Pengegodtgørelse eller om Erstatning for Rejseudgifter til Vidnerne. Kun hvor et udenfor Retskredsen boende Vidne har mere end 3 Mile at rejse på Jernbane, er der givet det Ret til at fordrø Rejseudgiften godtgjort.

Angående Virkningen af Udeblivelse henviser § 352 til Udkastets almindelige Grundsætninger dog med de Lempelser, som følge af, at ingen Forpligtelse til at fremkomme med skriftlige Sagsfremstillinger finder Sted ved Underretten, hvorfor de i den almindelige Procesmåde til Undladelse heraf knyttede Udeblivelsesvirkninger ikke komme til Anvendelse i Underretssager.

7) I § 354 fastsættes en Påankeværdi, en såkaldet summå appellabilis, for Påanke fra Underret til Landsret. Det er, navnlig i Lighed med hvad der gjælder om den offentlige Politiret i Kjøbenhavn, jfr. Lov 11te Febr, 1863 § 14, antaget, at 40 Kr. kunde være en passende Grænse. Er Sagen under denne Værdi, kan den i Almindelighed ikke appelleres. Imidlertid findes det dog rigtigt, at der er en Adgang til undtagelsesvis at fåe Sagen undergivet Landsrettens Prøvelse, f. Ex. når der bag ten foreliggende Sags ringe Gjenstand ligger et Principspørgsmål af formel eller materiel Natur. Da de administrative Bevillinger imidlertid ikke længere skjønnes at burde tilstedes, har Udkastet valgt, at lade Landsrettens Formand ved sit skjøn afgjøre, om Påanke uanset Sagens ringe Gjenstand undtagelsesvis skal tillades.

Ordentligvis kunne Underretssager over 40 Kr., når de ere blevne indbragte for og

afgjorte af Landsretten, ikke påankes videre. Men da også her den enkelte Sags Beskaffenhed kan gjøre det ønskeligt og billigt, at Højesterets Afgjørelse af Spørgsmålet kan fåes, er der organiseret en særegen Undersøgelse og Afgjørelse af dette Punkt i Analogi med de i § 304 fulgte Grundsætninger.

8) Påankesystemet ordnes for Underretterne på en anden Måde end ved Landsretterne, idet ikke blot Sagens juridiske Side kan gjøres til Gjenstand for fornyet Prøvelse af en højere Ret, men også Bevisspørgsmålets Afgjørelse af Underretten kan påankes. Herom må i Almindelighed henvises til de indledende Bemærkninger ovenfor S. 18. Af det Anførte følger, at det hele Retsmiddelsystem her fåer en anden Skikkelse. Navnlig opstilles den Regel, at når nogen af Parterne påstår den afsagte Dom forandret i Realiteten (ved Anke eller Kontrånke), være sig af den ene eller den anden Gruud, indtræder en aldeles ny Forhandling for Landsretten, der er uafhængig af Underretsbehandlingen og kun bunden til de engang ved Påstandene afstukne Grænser, dog naturligvis således, at de lovbestemte ved Udeblivelse i første Instants pådragne Retstab ikke kunne bortkastes ved almindelig Påanke, undtagen hvor der i Henhold til Grundsætningerne i § 32 7, 5° vilde være at indrømme ny Foretagelse af Sagen, hvis denne var bleven behandlet ved Landsret, jfr. § 358. Når Påanken alene vedrører Sagens Formalitet, således at der i det Hele ved Landsretten kun skal afgjøres, om Annullation eller Hjemvisning bør finde Sted, bliver der ikke Spørgsmål om nogen Gjentagelse af Forhandlingerne, men tun om en Kritik af den stedfundne Behandling på det foreliggende aktmæssige

Grundlag. Men såsnart nogen af Parterne vil søge Forandring i Realitetens Afgjørelse, ftedes han til en aldeles ny Procedure og Bevisførelse or Landsretten (§ 358). Forsåvidt kan den stedfindende Procedure ikke kaldes en egentlig Prøvelse af Underretsbehandlingen, men det er i Virkeligheden en ny Forhandling af Sagen i det Hele for den højere Ret. Underretsdommen falder bort, idet den hele Foretagelse af Sagen ved Under-

retten i Virkeligheden synker ned til et forgjæves Forsøg på Sagens Afgjørelse med mindre Befvær, I processuel Henseende er Behandlingen ved Landsretten at ligne ved en Behandling af Sagen i første Instants, og den foregår derfor også efter de almindelige Regler for en sådan. Navnlig gjælder delte om Bevisførelsen, jfr. § 359. Reglen må derfor være, at Vidner, Synsmænd og Parter påny skulle møde til Afhørelse; men på Ulemperne herved bødes der dog i flere Henseender ved Lovforslaget. For det Forste må bemærkes, at det er en Selvfølge, at de Lempelser af Umiddelbarhedsprincippet, der tilstedes ved en Hovedforhandling for Landsretten som første Instants, også bør finde Anvendelse i Påanketilfælde. Det bestemmes derfor i § 359 2det Stykke, at hvor Vidners Afhørelse efter de almindelige Regler skulde eller kunde finde Sted ved Underretten, kan Landsretten bestemme, at de ved Underretten allerede afgivne protokollerede Vidneudsagn skulde benyttes, idet der gaaes ud fra, at en fornyet Afhørelse ved Underretten i de fleste Tilfælde vilde være hensigtsløs. Men også hvor de i § 203 indeholdte Betingelser for, at Afhørelsen kan foregå ved Underretten istedetfor for Landsretten selv, ikke ere tilstede, har man troet, at der burde åbnes Adgang til at undgå den fornyede Afhørelse af Vidner og Synsmænd. I §359 1ste Stykke, giver Lovforslaget derfor endvidere Retten Bemyndigelse til ifølge Sagens Beskaffenhed og øvrige Omstændigheder efter den ene Parts Begjæring at tilstede Benyttelsen af de ved Underretten protokollerede Vidneudsagn, en Bestemmelse, der navnlig er beregnet på sådanne Småsager, som ikke kunne, bære Omkostningerne ved en fornyet Vidneførsel. At der ingen Grund er til at udelukke den fornyede Afhørelse, når ingen af Parterne begjærer sådant og de således begge ville bære de af en sådan flydende Udgifter, er formentlig klart.

Ved Siden af Påanke må der også for Underretternes Vedkommende være Adgang til at anvende Besværing til højere Ret, Ifølge § 360 kan dette Retsmiddel benyttes imod Underrettens Handlinger i samme Udstrækning som overfor Landsretten, ligesom og-

så Fremgangsmåden med de af Forholdets Natur flydende Lempelser er den samme.

Forskriften i § 361 forståes let. Det er klart, at når hele Bevisspørgsmålet kan indbringes under Påanken, og når Forhandlingen i Landsretten er aldeles ny, behøves Adgang til Forfriskning af Sagen ikke.